

ТУРИЗМ / TOURISM
УДК 378.147

Студенттердин кесиптик көндүмдөрүн өнүктүрүүдө окуу-талаа практикаларынын ролу (ОшМУнун экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасындагы туризм жана география багыттарынын мисалында)

Султанов Жанарбек Маматкулович

улук окутуучу, Ош мамлекеттик университети, Кыргызстан, jsultanov@oshsu.kg,
ORCID: 0009-0004-8420-2044

Базарбаева Гүлкайыр Базарбаевна

окутуучу, Ош мамлекеттик университети, Кыргызстан, gbazarbaeva@oshsu.kg, ORCID: 0009-0000-8285-1578

Урматова Айкөкүл Урматовна

Ош мамлекеттик университети, Кыргызстан, aurmatova@oshsu.kg

Аннотация

Бул макалада студенттердин кесиптик көндүмдөрүн өнүктүрүүдө окуу-талаа практикаларынын ролу каралган. Изилдөө Ош мамлекеттик университетинин экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасындагы туризм жана география багыттарынын мисалында жүргүзүлгөн. Окуу-талаа практикаларынын студенттердин теориялык билимдерин практика менен айкалыштыруудагы, кесиптик компетенцияларын калыптандыруудагы жана эмгек рыногунда атаандаштыкка жөндөмдүү адистерди даярдоодогу мааниси талданган. География багытындагы аймактар аралык маршруттук практикалар жана туризм багытындагы окуу-таанышуучу, өндүрүштүк, уюштуруучулук-башкаруучулук жана квалификация алдындагы практикалардын мазмуну көрсөтүлгөн. Ошондой эле практикалар аркылуу студенттерде изилдөө жүргүзүү, маалымат топтоо, талдоо, коммуникация жана уюштуруучулук жөндөмдөр калыптанары белгиленген. Изилдөөнүн жыйынтыгында окуу-талаа практикалары жогорку кесиптик билим берүүнүн сапатын жогорулатуунун маанилүү фактору экендиги аныкталган.

Ачкыч сөздөр: окуу-талаа практикасы, кесиптик көндүмдөр, жогорку билим берүү, география, туризм, кесиптик компетенция, практикалык даярдык

Шилтеме үчүн: Султанов Ж.М., Базарбаева Г.Б., Урматова А.У. (2026). Студенттердин кесиптик көндүмдөрүн өнүктүрүүдө окуу-талаа практикаларынын ролу (ОшМУнун экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасындагы туризм жана география багыттарынын мисалында). *Евразия изилдөөлөрү ачык журналы*, №1, бб. 46-54. doi: 10.65469/eijournal.2026.1.6

Киришүү

Азыркы мезгилде жогорку кесиптик билим берүүнүн негизги максаттарынын бири — студенттердин теориялык билимдерин практика менен айкалыштырып, алардын кесиптик көндүмдөрүн калыптандыруу жана өнүктүрүү болуп саналат. Бул багытта окуу-талуу практикалары өзгөчө мааниге ээ, анткени алар студенттерге алган билимдерин реалдуу шарттарда колдонууга, кесиптик чөйрөнүн өзгөчөлүктөрүн терең түшүнүүгө жана практикалык тажрыйба топтоого мүмкүнчүлүк түзөт.

Туризм жана география багыттарындагы адистерди даярдоодо окуу-талаа практикаларынын ролу өзгөчө актуалдуу. Себеби бул тармактарда теориялык билим гана эмес, табигый жана социалдык чөйрөдө иш алып баруу, маршруттарды пландоо, туристтик ресурстарды баалоо, экскурсияларды уюштуруу сыяктуу практикалык ишмердүүлүк чоң мааниге ээ. Ошондуктан окуу практикалары студенттердин кесиптик компетенцияларын калыптандыруунун негизги этаптарынын бири болуп саналат.

Бул иште Ош мамлекеттик университетинин экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасындагы туризм жана география багыттарында окуу-талуу практикаларынын студенттердин кесиптик көндүмдөрүн өнүктүрүүдөгү ролу талданып, алардын билим берүү процессиндеги орду жана натыйжалуулугу каралат.

Кесиптик билим берүүдө теориялык, методологиялык жана практикалык көндүмдөрдүн бирдиктүү калыптанышы болмоюнча сапаттуу адис даярдоо мүмкүн эмес. Теориялык билимдер адистин илимий негизин түзсө, методологиялык көндүмдөр анын ой жүгүртүүсүн системалаштырып, ишмердүүлүгүн туура пландаштырууга жардам берет. Ал эми практикалык көндүмдөр алынган билимдерди реалдуу шарттарда колдонууга мүмкүнчүлүк түзүп, адистин кесиптик даярдыгын толуктайт. Ошондуктан бул үч компоненттин өз ара тыгыз байланышы гана жогорку деңгээлдеги, атаандаштыкка жөндөмдүү жана кесипке даяр адисти калыптандыруунун негизги шарты болуп саналат.

Практикаларды пландаштырууда төмөндөгүлөрдү эске алуу зарыл:

- а) Жетекчи студенттер менен болгон кириш аңгемеси; - практиканын максаты жана милдетин аныктоо, - карта боюнча практиканын маршруту менен таанышуу, - практикада жүрүүнүн тартиби менен студенттерди тааныштыруу (чогултуучу жер, чыгуунун убагы, жүрүүнүн жана жолдо эс алуунун узактыгы, оокаттануунун режими, чакыруунун сигналдары - токойдо, тоолордо ж.б. жерлерде өзүн алып жүрүүнүн эрежелери).
- б) Катмышуучулардын ортосунда милдеттерди бөлүштүрүү: - (практиканын жүрүшүндө байкоо жүргүзүү жана материалдарды чогултуу боюнча студенттерге тапшырма берүү).
- в) Студенттерди практикага жиберүү максатында медициналык кароону уюштуруу.
- г) Практика процессинде тапшырма боюнча талааны изилдөө.
- д) Чогултулган материалдарды иштеп чыгуу, корутунду чыгаруу.

Е.Н.Мешечконун маалыматтарына таянсак, аймактарга край таануу музейин же мектеп музейлерин түзүүнү уюштуруу зарыл экенин белгилеген. Ал эми жашаган аймагын изилдөөчүлөр В.И.Середа жана Б.Ш.Чормонов экскурсиялык жүрүштөр мугалимдин же экскурсоводдун жетекчилиги астында табигый шарттарда үйрөнүлүүчү кубулуштарга, жаратылыштын кооздугуна байкоо жүргүзүү үчүн же атайын түзүлгөн коллекциялар, экспонаттар сакталган жайларга топтун уюшулган түрдө чыгышы, өз крайын үйрөнүүнүн формасы жана окутуунун натыйжалуу негизги усулунун бири деп аныктама беришкен [1,3]. Бул иш-аракеттерден сырткары практика учурунда студенттер күндөлүк жаза билүүсү, барган

аймактын картасын түшүрүүсү, кубулушиарды аңдап билүүсү жана анализ жүргүзүүсү (приборлорду колдонуу, үйрөнүү, өлчөп көрүү, атайын жекече тапшырманы аткаруу, жыйынтык чыгара билүү) керек. [2]. Демек, география багыты боюнча окуу-талаа практикасын уюштуруу билимдерин тереңдетүүнүн, кеңейтүүнүн, ошондой эле материалдарды топтоонун жана аларды кесиптик ишмердүүлүгүндө пайдалануунун негизги каражаты болгондуктан, практикалардын тематикасы аныкталып, билим берүүчүлүк жана тарбиялык максаттары пландаштырылып түзүлөт.

Изилдөөнүн объектиси жана методологиясы

Ош мамлекеттик университетинде география багытын даярдоо үчүн табият таануу, дене тарбия, туризм жана агарардык технологиялар институтунда эки кафедра (экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасы жана физикалык география, Кыргызстандын географиясы жана табият тануу концепсиялары кафедрасы) иш алып барат. Биринчи жана экинчи курстар окуу-талаа практикасын физикалык география боюнча өтөшсө, үчүнчү курстары үчүн экономикалык, социалдык жана саясий география боюнча аймактар аралык окуу-талаа практикасы жүргүзүлөт. Анда аймактын административдик бөлүнүшү, калкынын социалдык абалы, өнөр жайы, айыл чарбасы, туристтик-рекреациялык аймактары, шаарлардын архитектуралык курулуштарынын жайгашуусу, транспорттук каттамдары ж.б. практикалык түшүнүктөрдү камтыйт. Мында Ош-Жалал-Абад-Токтогул-Нарын-Балыкчы-Чолпон-Ата-Кара-Кол-Бишкек-Талас-Ош аймактары боюнча маршруттук карта пландалып, 2 жума аралыгында студенттер окуу-талаа практикасын жүргүзүшөт (1-сүрөт).

1-сүр. ОшМУнун география профилинин ГК(б)-1-22 тайпасы практика учурунда. 2025-ж.

География багыты үчүн окуу процесси мамлекеттик стандарттын негизинде жүргүзүлүп, 2023-жылы ОшМуда бекитилген негизги билим берүү программасынын максаттарына ылайык, кошумча кесиптик компетенциянын негизинде ишке ашырылат [4].

Ал эми туризм багыт боюнча биринчи курстар окуу-таанышуучу практика, экинчи курстар өндүрүштүк: рекреациялык-географиялык практика, үчүнчү курстар өндүрүштүк: уюштуруучулук-башкаруучулук практика, төртүнчү курстар болсо илим изилдөөчүлүк: квалификация алдындагы практикаларга чыгып, теориялык алган билимдерин практикада

бышыктай алышат. Мында 600200 Туризм багытын даярдоодо 3-4-курстар 2021-жылы бекитилген мамлекеттик стандарттын негизинде окуп билим алышса, 1-2-курстун студенттери жогорку кесиптик билим берүү стандартынын негизинде окутулуп жатат. Ал 2025-жылдын 19-июнундагы Ош мамлекеттик университетинин Окуу-усулдук бирикмесинин табият таануу, туризм жана агрардык илимдер билим берүү багыттары боюнча тармактык комитетинин №4 токтому менен талкууланган. Ош мамлекеттик университетинин Окуу-усулдук бирикмесинин Координациялык кеңешинин 2025-жылдын 24-июнундагы №4 токтому менен жактырылган. 2025-жылдын 5-июлдагы Ош мамлекеттик университетинин Окумуштуулар кеңешинин №9 токтому менен бекитүүгө сунушталган. Ош мамлекеттик университетинин ректорунун 2025-жылдын 5-июлундагы №3426 буйругу менен бекитилген.

Туризм багытында кадр даярдоодо билим берүү программасы төмөндөгү максаттарды ишке ашыруу үчүн аракеттенүүдө. **1-максат.** Студенттин социалдык-личносттук сапаттарын: максатка карай умтулган, уюштургуч, эмгекти сүйгөн, жоокерчиликтүү, мекенчил, ийкемдүү, толеранттуу адисти калыптандыруу. **2-максат.** Билим берүүнүн талабына ылайык алган билимдеринин негизи менен келечекте ишмердүүлүгүн жүргүзүүдө маданий жана кесиптик компетенцияларына ээ кылуу. **3-максат.** Билим берүүдө илимдин мазмунун, милдеттерин жеткиликтүү теориялык жана практикалык каражаттарды пайдалануу аркылуу атаандаштыкка туруштук бере ала турган заманбап адистерди даярдоо [5]. Бул максаттарды ишке ашыруу үчүн биз окутуп жаткан дисциплиналардан сырткары практикалык бышыктоо максатында түрдүү иш-чараларды, практикалык көндүмдөрдү, эл аралык деңгээлдеги масштабдуу иш-чаралардын программалын жана жоболорун иштеп чыгып, ийримдер (ГЕО-креатив, туризм-21, Этно өнөр), клубдар (ЭкоЭтноТур, жашыл туризм, спелеотуризм ж.б.) жана жекече консультациялар аркылуу да ишке ашырып келебиз. Ал эми аудиториялык окуу процессин ишке ашырууда (**5-ОН.** Жаратылыш ресурстарын коргоого, адамдын социалдык-этномаданий активдүүлүгүнө жана эл алдында сүйлөөгө, туристтик продуктуларды туура талдоо боюнча жыйынтык чыгарууга жөндөмдүү. **6-ОН.** Керектөөчүлөрдүн суроо-талабына ылайык, туристтик ишканаларды пландоо, жарнамалоо, сервистик-технологиялык ишмердүүлүгүндө салттуу жана инновациялык идеяларды түшүнөт, аларды ишмердүүлүгүндө колдоно алат. **7-ОН.** Туристтик ишмердүүлүктө технологиялык, экономикалык мыйзам ченемдүүлүктөргө теориялык, практикалык жана илимий жактан ой жүгүртүп, аларды эсептөөдө, чыгашаларын баалоодо бизнес план иштеп, анализ жүргүзө алат. **8-ОН.** Туристтик ишмердүүлүктү уюштурууда, долбоорлоодо жергиликтүү жана эл аралык стандарттарды пайдаланып, туруктуу өнүгүү максаттарына ылайык алган базалык билимдеринин негизинде ой жүгүртүүсүн, сунуш-пикирлерин илимий ишмердүүлүгүндө колдоно алат) окутуунун натыйжаларын калыптандыруу зарыл. Ал эми ошол аудиториялык алган билимдерин практика жүзүндө талдап, бышыктап, анализ чыгаруу үчүн практикага тиешелүү окутуу натыйжасын (**9-ОН.** Теориялык жана практикалык алган билимдеринин натыйжасында өз ишмердүүлүгүн илим-изилдөөдө, техникалык каражаттарды колдонууда, тейлөө иштеринде пайдалануу менен жыйынтыктарды чыгарат жана анализ бере алат) студенттерде калыптандырып, атаандаштыкка туруштук берүүчү татыктуу жана кесипкөй адистерди даярдоо биздин башкы милдетибиз болуп эсептелет [5]. ОшМУда жүргүзүлгөн маршруттук практикалар студенттерге өлкөнүн туристтик потенциалын кеңири үйрөнүүгө шарт түзөт. Бул изилдөөдө теориялык жана эмпирикалык ыкмалар айкалыштырылып, студенттердин окуу-талаа практикалары аркылуу калыптанган кесиптик көндүмдөрү комплекстүү талдоого алынды.

Натыйжалар жана талкуу

Жогорудагы белгиленген бардык процесстерди ишке ашыруу максатында биз 1-курстандын окуу таанышуучу практикасын 2025-2026-окуу жылынан баштап, Ош-Андижан-Наманган-Кокон-Фергана-Кадамжай-Кызыл-Кыя-Ноокат-Ош маршруту боюнча практика уюштурулуу алдында турат. Ал эми 2-курстардын өндүрүштүк: рекреациялык-географиялык практикасы Ош, жалал-Абад, Нарын, Ысык-Көл, Чүй жана Талас облустарында жайгашкан туристтик ишканалар, табигый аймактар, маданий аймактардын туристтик локациялары менен экскурсиялык түрдө 2014-жылдан бери өткөрүп келебиз (2-3-сүрөт).

2-сүр. Жети-Өгүз району, туризм 2-курс жана география 3-курстун студенттери. 2025-ж.

Ар жыл сайын студенттердин суроо-талабына жараша бирден туристтик локациялар кошулуп олтуруп, азыркы учурда Кыргызстандын дээрлик бардык аймарынын туристтик потенциалы менен таанышуу мүмкүнчүлүгү түзүлүүдө. Бул практикаларды ишке ашыруу үчүн университет тарабынан транспорттук каражат жагынан колдоо көрсөтүлүп, Ысык-Көл облусунун Түп районунда жайгашкан ОшМУнун “Үмүт” пасионатын арзандатылган шартта колдонуу мүмкүнчүлүктөрү ишке ашырылууда.

3-сүр. Талас облусу, Манастын күмбөзү, туризм 2-курс жана география 3-курсун студенттери. 2025-ж.

Алынган жыйынтыктар көрсөткөндөй, окуу-талаа практикалары студенттердин кесиптик компетенцияларын калыптандырууда маанилүү роль ойнойт. Практика процессинде студенттер теориялык билимдерин реалдуу шартта колдонуп, аналитикалык ой жүгүртүү, байкоо жүргүзүү жана өз алдынча чечим кабыл алуу жөндөмдөрүн өнүктүрүшөт. Ошондой эле практикалар студенттердин кесиптик багытын тактоого, эмгек рыногунун талаптарына ылайык даярдык деңгээлин жогорулатууга өбөлгө түзөт. Бирок практикаларды уюштурууда материалдык-техникалык камсыздоо, убакыттын жетишсиздиги сыяктуу айрым көйгөйлөр да кездешет. Ошондуктан окуу-талаа практикаларын өркүндөтүү, алардын мазмунун заманбап талаптарга ылайык жаңылоо жана инновациялык ыкмаларды колдонуу зарыл. Бул студенттердин кесиптик даярдыгын дагы да жогорулатууга шарт түзөт.

Корутунду

Жыйынтыктап айтканда, студенттердин кесиптик көндүмдөрүн өнүктүрүүдө окуу-талаа практикаларынын орду өзгөчө мааниге ээ. Анткени практика студенттердин аудиторияда алган теориялык билимдерин реалдуу шарттарда бекемдөөгө, кесиптик чөйрө менен жакындан таанышууга жана өз алдынча иш алып баруу жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө шарт түзөт. Айрыкча география жана туризм багыттарында практикалык даярдыксыз сапаттуу адис даярдоо мүмкүн эмес.

Ош мамлекеттик университетинин экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасында уюштурулуп жаткан окуу-талаа практикалары студенттердин кесиптик компетенцияларын калыптандырууда натыйжалуу механизм катары кызмат кылууда. Маршрутдук изилдөөлөр, аймактарды комплекстүү талдоо, туристтик объекттер

менен таанышуу, өндүрүштүк жана илимий-изилдөө практикалары аркылуу студенттерде байкоо жүргүзүү, маалымат топтоо, талдоо, уюштуруу жана башкаруу көндүмдөрү калыптанат. Мындан тышкары, практикалар студенттердин мекенчилдик сезимин күчөтүп, өлкөнүн жаратылыш, тарыхый-маданий жана туристтик мүмкүнчүлүктөрүн терең таанып-билүүгө өбөлгө түзөт. Практика процессинде студенттердин командада иштөө, жоопкерчилик алуу, лидерлик сапаттары жана коммуникациялык жөндөмдөрү да өнүгөт.

Демек, окуу-талаа практикаларын сапаттуу уюштуруу жана заман талабына ылайык өркүндөтүү — атаандаштыкка жөндөмдүү, кесипкөй жана заманбап адистерди даярдоонун негизги шарттарынын бири болуп саналат. Ошондуктан жогорку окуу жайларда практикалык окутууга өзгөчө көңүл буруу учур талабы болуп эсептелет.

Колдонулган адабияттар

1. Мешечко Е.Н. Географическое краеведение. Минск, 1986.
2. Самиев К.Т., Базарбаева Г.Б., Султанов Ж.М. Основные вопросы организация учебно-полевой практики. // Материалы конференции “Географи – от теории к практике”. Кокон, 2024.
3. Середа В.И., Чормонов Б.Ш. Өз крайынды үйрөн. Фрунзе, 1973.
4. 550100 табигый илимий билим берүү багытынын география профилинин негизги билим берүү программасы. ОшМУ, физикалык география, Кыргызстандын географиясы жана ТТК жана экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасы, 2023.
5. 600200 туризм багытынын эл аралык туризм профилинин негизги билим берүү программасы. ОшМУ, экономикалык география, тармактык экономика жана туризм кафедрасы, 2025.

Открытый журнал евразийских исследований, 2026, №1, сс. 46-54

doi: 10.65469/ejournal.2026.1.6

ejournal.ilimbilim.kg

ТУРИЗМ / TOURISM

УДК 378.147

Роль учебно-полевых практик в развитии профессиональных навыков студентов (на примере направлений туризм и география кафедры экономической географии, отраслевой экономики и туризма Ошского государственного университета)

Султанов Жанарбек Маматкулович

старший преподаватель, Ошский государственный университет, Кыргызстан, jsultanov@oshsu.kg,

ORCID: 0009-0004-8420-2044

Базарбаева Гулкайыр Базарбаевна

преподаватель, Ошский государственный университет, Кыргызстан, gbazarbaeva@oshsu.kg,

ORCID: 0009-0000-8285-1578

Урматова Айкокул Урматовна

Ошский государственный университет, Кыргызстан, aurmatova@oshsu.kg

Аннотация

В данной статье рассматривается роль учебно-полевых практик в развитии профессиональных навыков студентов. Исследование проведено на примере направлений туризм и география кафедры экономической географии, отраслевой экономики и туризма Ошского государственного университета. Проанализировано значение учебно-полевых практик в сочетании теоретических знаний студентов с практикой, формировании профессиональных компетенций и подготовке конкурентоспособных специалистов на рынке труда. Раскрыто содержание межрегиональных маршрутных практик по направлению география, а также ознакомительных, производственных, организационно-управленческих и предквалификационных практик по направлению туризм. Также отмечено, что в процессе практик у студентов формируются навыки исследования, сбора информации, анализа, коммуникации и организационной деятельности. По результатам исследования установлено, что учебно-полевые практики являются важным фактором повышения качества высшего профессионального образования.

Ключевые слова: учебно-полевая практика, профессиональные навыки, высшее образование, география, туризм, профессиональная компетенция, практическая подготовка

Open Journal of Eurasian Issues, 2026, no. 1, pp. 46-54

doi: 10.65469/ejournal.2026.1.6

ejournal.ilimbilim.kg

ТУРИЗМ / TOURISM

УДК 378.147

The Role of Educational Field Practices in Developing Students' Professional Skills (Based on the Example of the Tourism and Geography Programs of the Department of Economic Geography, Sectoral Economics and Tourism At Osh State University)

Sultanov Zhanarbek Mamatkulovich

Senior Lecturer, Osh State University, Kyrgyzstan, jsultanov@oshsu.kg, ORCID: 0009-0004-8420-2044

Bazarbaeva Gulkaiyr Bazarbaevna

Lecturer, Osh State University, Kyrgyzstan, kyrgyz-kyz93@mail.ru, ORCID: 0009-0000-8285-1578

Urmatova Aikokul Urmatovna

Osh State University, Kyrgyzstan, aurmatova@oshsu.kg

Abstract

This article examines the role of educational field practices in developing students' professional skills. The study was conducted using the example of the Tourism and Geography programs of the Department of Economic Geography, Sectoral Economics and Tourism at Osh State University. The importance of educational field practices in combining students' theoretical knowledge with practice, forming professional competencies, and training competitive specialists for the labor market is analyzed. The content of interregional route practices in Geography, as well as introductory, industrial, organizational-managerial, and pre-qualification practices in Tourism, is presented. It is also noted that these practices help students develop research, data collection, analytical, communication, and organizational skills. The results of the study show that educational field practices are an important factor in improving the quality of higher professional education.

Keywords: educational field practice, professional skills, higher education, geography, tourism, professional competence, practical training